

Mark Rothko,
«No 10», 1958.
Λάδι σε καμβά,
239,4x175,9 εκ.
Ιδιωτική Συλλογή.

Έρωτας...

Αντρέας Ιωαννίδης

Ιστορικός Τέχνης

Αναπλ. Καθηγητής

στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών

Φτάσαμε αισίως στο τρίτο και τελευταίο μέρος του αφιερώματος της Αρχαιολογίας στον Έρωτα. Μετά την αρχαιότητα και το Βυζάντιο, η νεότερη και σύγχρονη εποχή. Μόνο που τα πράγματα πλέον δυσκολεύουν ακόμα περισσότερο, ιδιαίτερα για ένα τέτοιο θέμα, αφού δεν υπάρχει η απόσταση από το παρελθόν, ώστε να το προσεγγίσει κανείς εκ του ασφαλούς μέσα από τα πολιτισμικά κατάλοιπα, απόντος του ζωντανού ανθρώπου.

Μιλώντας σήμερα για τον έρωτα εμπλεκόμαστε και εμείς οι ίδιοι ακόμα πιο πολύ. Τώρα έρωτας, αγάπη, ακόμα και σεξουαλικότητα εν πολλοίς ή εν μέρει συγχέονται. Γινόμαστε, ταυτόχρονα, σε μεγαλύτερο βαθμό –διότι αυτό συμβαίνει πάντα στις ανθρώπινες επιστήμες– το αντικείμενο και το υποκείμενο της ομιλίας. Εδώ υπεισέρχεται ο ζωντανός άνθρωπος με τις εμπειρίες και τα βιώματά του. Εισβάλλει δηλαδή η ίδια η ζωή. Και τότε, τι να πει κανείς για τον έρωτα και πώς να τον ορί-

Θεόδωρος Στάμος,
«Ατέρμονο πεδίο - Σειρά
Σούνιο III», 1971.
Ακρυλικό και λάδι σε
καμβά, 216x171 εκ.
Εθνική Πινακοθήκη
και Μουσείο
Αλεξάνδρου Σούτζου.

σει. Όσο περισσότερο μιλάς γι' αυτόν, τόσο περισσότερο νιώθεις ότι σου διαφεύγει.

Ένα όμως είναι αλήθεια, όλοι μα όλοι, έκδηλα ή άδηλα, επιθυμούμε τον κατακλυσμό μας από αυτή την κοσμογονική δύναμη. Την αόρατη, την άρρητη, αλλά με δυνατή αίσθηση. Η απουσία της, είμαι σίγουρος πια, είναι πρόξενος όλων των κακών. Και όταν ο Τόμας Μαν, στο μυθιστόρημά του *Το Μαγικό Βουνό*, αναρωτιέται, μέσω του γιατρού Κροκόβσκι, ποια θα ήταν η μορφή με την οποία θα ξαναπαρουσιαζόταν ο καταπιεσμένος και απωθημένος Έρωτας, η απάντηση είναι: «Κάτω από τη μορφή της αρρώστιας. Το σύμπτωμα της αρρώστιας ήταν μια αλλοιωμένη ερωτική δραστηριότητα και κάθε αρρώστια είναι μεταμορφωμένος έρωτας». Ας το σκεφτούμε αυτό λίγο περισσότερο, τι σημαίνει για την

εποχή μας, την εποχή των αλλοιωμένων ερώτων, των αδηφάγων «ερώτων» για την εργασία, το φαγητό, τη σεξουαλικότητα, το χρήμα, τη δύναμη, τη δόξα...

Είμαι βέβαιος ότι στα τρίςβαθα της ψυχής μας όλοι επιθυμούμε τη στιγμή κατά την οποία στο πρόσωπο που θα έχουμε απέναντί μας (και για να είναι πρόσωπο σημαίνει ότι παρίσταται ταυτόχρονα σωματικά, ψυχικά και πνευματικά), είτε άνδρας είναι αυτό είτε γυναίκα, και σε όλους τους δυνατούς συνδυασμούς, θα μπορέσουμε να δούμε όλους τους άνδρες και όλες τις γυναίκες του κόσμου.

Για να αποφύγω λοιπόν τα λόγια γι' αυτή την υπέροχη ελκτική δύναμη που βρίσκεται στο κέντρο της ζωής και της προσδίδει νόημα, διάλεξα δύο πίνακες, του Θεόδωρου Στάμου (1922-1997) και του Mark

Franz von Stuck,
«Έρωτας», 1889.
Παστέλ, μεικτή τεχνική σε χαρτί,
72x31,5 εκ.
Ιδιωτική Συλλογή.

Rothko (1903-1970). Έργα πλήρους αφαίρεσης, μορφή τέχνης που προσπαθεί να καταστήσει ορατό το αόρατο χωρίς τη ρητορική της αναγνωρίσιμης εικόνας. Και στους δύο αυτούς ζωγράφους, το χρώμα δεν είναι μόνο υλικό, δεν είναι μόνο σωματικότητα, αλλά και ενέργεια. Περισσότερο φωτεινή στον Στάμο, πιο σκοτεινή στον Rothko.

Η ενέργεια στο έργο του Στάμου φαίνεται να κινείται στο επίπεδο της πνευματικής φωτεινότητας, ενώ στον Rothko σε αυτό της ψυχικής σκοτεινότητας. Και στα δύο έργα κυρίαρχη είναι η σιωπή του μεγάλου ύψους και του μεγάλου βάθους. Η απαραίτητη σιωπή για να μπορέσει κανείς να ακούσει τον εαυτό του, τον άλλον, τον ίδιο τον Θεό. Έχω την αίσθηση ότι βρίσκο-

μαι πλέον στον τόπο της ερωτικής αγάπης. Σε έναν τόπο όπου το πνευματικό ύψος και το ψυχικό βάθος συνυπάρχουν. Το ένα προϋποθέτει το άλλο και οδηγούν προς την ανθρώπινη ολοκλήρωση. Και ανάμεσα σε αυτές τις δύο διαστάσεις στέκει αμήχανα ο μικρός Έρωτας του Franz von Stuck (1863-1928).

Τα υγρά του μάτια μας κοιτάνε με κάποια αίσθηση απορίας και αναμονής. Μας προτείνει αυτό που κουβαλάει στους ώμους του. Μας δείχνει το διαχρονικό ερωτικό σύμβολο της τρυπημένης με βέλος καρδιάς, η οποία, στο συγκεκριμένο έργο, περιβάλλεται από τον ουροβόρο όφι, σύμβολο του ατελείτητου, της ολοκλήρωσης και της ενότητας. Είναι σαν να μας υποδεικνύει το δρόμο προς την ολοκλήρωση. Το δρόμο της ερωτικής αγάπης.

